

Т.І. Олійник, д-р екон. наук, професор

О.В. Ксьонова, канд. екон. наук, викладач

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

У статті визначено та проаналізовано основи формування ефективної аграрної політики в умовах європейської інтеграції України. За результатами проведених досліджень авторами зроблено висновок про необхідність трансформацій вітчизняної аграрної політики із врахуванням досвіду європейської політики сільського розвитку та на основі інструментів апробованих країнами-членами ЄС.

***Ключові слова:** аграрна політика, європейська інтеграція, інструменти аграрної політики, пріоритети аграрної політики, державна підтримка.*

Постановка проблеми. Трансформації економічного співтовариства, глобалізація та міжнародна інтеграція на ринках сільськогосподарської продукції викликають об’єктивну необхідність докорінних системних перетворень у розвитку та державному регулюванні агропромислового комплексу України.

На сучасному етапі аграрна політика України все ще знаходиться на стадії розвитку, що дає їй можливість вибору пріоритетів на користь підвищення конкурентоспроможності та адаптації аграрного сектору економіки до імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Крім того, відповідно до основних цілей Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року аграрний сектор визначається як галузь, що може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір [1]. Все це визначає своєчасність наукових розробок в даному напрямі та обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання розвитку теорії та практики розвитку та формування аграрної політики України на різних етапах, її тактики та стратегії розглянуті у працях таких вчених, як В.Г. Андрійчук [2], О.М. Бородіна [3], П.І. Гайдуцький [4],

А.Д. Діброва [5], Т.В. Калашнікова [6], П.Т. Саблук [7], О.В. Скидан [8] та ін.

Окремі проблеми імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС при розробці економічної політики розглянуті у роботі колективу авторів під керівництвом фахівців НАН України - академіка В.М. Гейця та член-кореспондентів А.І. Даниленко та Т.О. Осташко [9].

Однак з огляду на значну кількість проблем вітчизняного агропромислового комплексу та динамічний розвиток економічних відносин, зокрема формування зони вільної торгівлі між Україною та країнами Європейського Союзу, робота у цьому напрямі вимагає постійного науково-організаційного забезпечення.

Формування цілей статті. У відповідності до окресленої проблематики, головною метою дослідження є визначення та дослідження основних принципів формування ефективної аграрної політики в умовах інтеграції України до європейського економічного простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день процес Європейської інтеграції України перебуває на початковому етапі, тому є не досить ґрунтовно вивченим, а отже вимагає докорінного дослідження теоретико-методологічних засад з метою формування ефективного науково-організаційного механізму інтеграції. При цьому функціонування даного механізму в аграрному секторі можливо лише на основі застосування ефективних важелів державного регулювання, зокрема впровадження ефективної аграрної політики, інструменти якої, в умовах інтеграційних трансформацій не лише підвищують конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість галузі сільського господарства, а й позитивно вплинуть на рівень добробуту та якість життя українського суспільства.

Виходячи зі специфіки сільського господарства як галузі, стратегічно важливої для вітчизняної економіки, постає необхідність адаптації механізму аграрної політики, перед усім, інструментів підтримки виробництва якісної та конкурентоспроможної продукції та реформації відносин у аграрному секторі у відповідності до Спільної аграрної політики (САП) ЄС.

Отже основним завданням ефективної аграрної політики стає підвищення рівня соціально-економічної організації та здійснення сільськогосподарського виробництва у відповідності до сучасних світових та європейських норм, при одночасній підтримці та збереженні власної національної ідентичності. Водночас, залучення надбань, які

відкриваються шляхом інтеграції до аграрних потенціалів країн-членів ЄС та їх аграрних ринків, завдяки солідарній відповідальності за кінцевий результат на всіх стадіях співробітництва і спільній матеріальній зацікавленості усіх сторін інтеграційного процесу, гарантує отримання найвищого економічного ефекту, якого без інтеграції досягти неможливо, або ж він економічно невиправданим [10].

Серед актуальних завдань переорієнтації національної аграрної політики, сформованих на основі пріоритетів САП ЄС доцільно виділити: всебічна державна підтримка господарської діяльності з посиленою увагою до її соціальної та природоохоронної складової; реформація системи земельних відносин на основі підвищення ефективності використання землі; підвищення рівня зайнятості у сільській місцевості за рахунок створення нових і модернізації існуючих робочих місць; інформаційно-інфраструктурний розвиток сільського соціуму.

У відповідності до європейського досвіду, ключовим напрямом реформування та модернізації аграрної політики є її всеохоплююча підтримка сільського розвитку та, перед усім, консолідація дій у регіонах, які в силу різних обставин є малорозвиненими чи мають природні перешкоди для ведення сільського господарства [11].

Виходячи з необхідності формування ефективної аграрної політики в контексті інтеграції до європейського співтовариства виникає першочергова необхідність вирішення проблем реалізації механізмів розвитку сільського господарства.

Спираючись на європейський досвід, у вітчизняному сільському господарстві необхідно впроваджувати функціональний механізм підтримки виробників галузі тваринництва та рибництва, а також трудомістких галузей рослинництва, зокрема плодоовочівництва та ягідництва.

Актуальною є позицію вчених, які наполягають, що аграрна політика України повинна включати спеціальні інструменти державної підтримки малих сімейних та фермерських господарств [12-13].

У відповідності до САП ЄС також необхідна консолідована підтримка сталого розвитку сільських територій, для залучення молоді до аграрної сфери та працевлаштування у сільському господарстві, та підвищення інвестиційної привабливості галузі для малих та середніх інвесторів [11].

Першочерговими завданнями щодо формування ефективної аграрної політики мають стати:

- підтримка дрібнотоварних товаровиробників, зокрема фермерських господарств та їх інтегрованих об'єднань;
- розробка та впровадження державних програм ефективного розвитку тваринництва, рибництва, плодоовочівництва та ягідництва;
 - формування механізму державної підтримки аграрного виробництва на стимулювання виробників орієнтованих на зовнішні продовольчі ринки;
 - збереження та розширення програм пільгового кредитування та прямих виплат в межах «жовтого кошику»;
 - стимулювання інтеграції та кооперації дрібнотоварних виробників, з метою отримання переваг великотоварного виробництва.
 - забезпечення сталого розвитку сільських територій та громад, створення розвиненої мережі сільського (зеленого) туризму;
- розробити та впровадити важелі перерозподілу частини доходів від експорту сільськогосподарської продукції на розвиток сільських територій, соціальної сфери села, підвищення добробуту сільського населення;
- сприяти залученню на добровільних засадах підприємців, установ та організацій для розвитку та розбудови сільської інфраструктури.

Актуальним на теперішній час є формування ринку землі та його детінізація, що є важливим етапом здійснення аграрної реформи в Україні та однією з умов подальшої співпраці з Міжнародним валютним фондом (МВФ).

Висновки. Формування ефективної аграрної політики України в умовах європейської інтеграції має здійснюватися із врахуванням європейського досвіду здійснення аграрних реформ. Аграрні трансформації в Україні доцільно втілювати на основі поступового залучення вже апробованих країнами-членами ЄС інструментів державного регулювання із врахуванням національних особливостей та чіткою структуризацією правил надання аграрних субвенцій. При цьому досягнення європейського рівня розвитку аграрного сектора економіки можливе лише за умови встановлення ключових пріоритетів, спрямованих на імплементацію основних положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Бібліографічний список: 1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 року). – Міністерство аграрної політики та продовольства України. – К. – 2012. – 16 с. 2. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / В.Г. Андрійчук, М.В. Зубець. – К.:

- Аграрна наука, 2005. – 140 с. 3. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / О.М. Бородіна, В.М. Геєць, А.О. Гуторов та ін.; за ред. В.М. Гейця, О.М. Бородіної, І.В. Прокопи. – К.: НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – 2012. – 56 с. 4. Гайдуцький П.І. Аграрна реформа Л.Д. Кучми в Україні / П.І. Гайдуцький. – К.: ТОВ «Інформаційні системи», 2015. - 448 с. 5. Регулювання аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції: монографія / ред. А.Д. Діброва, В.Є. Андрієвський. – К., 2014. – 572 с. 6. Калашнікова Т.В. Удосконалення державної підтримки аграрних підприємств України в умовах глобалізації: монографія / Т.В. Калашнікова. – Дніпропетровськ: ВПЦ Середняк Т.К., 2014. - 280 с. 7. Саблук П.Т. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / П.Т. Саблук, І.І. Лукінов, В.В. Юрчишин, В.Я. Амбросов, І.Ф. Баланюк. – К., 1996. – 664 с. 8. Скидан О.В. Аграрна політика України в період ринкової трансформації: монографія / О.В. Скидан. – Житомир: ЖНАУ, 2008. – 376 с. 9. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: рекомендації на основі досвіду країн Східної Європи: наукова доповідь / за ред. В.М. Гейця, А.І. Даниленка, Т.О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2015. – 104. с. 10. Зінчук Т.О. Євроінтеграційна перспектива аграрного сектора економіки України: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.00.03 «Економіка та упр. нац. госп-вом» Т.О. Зінчук; ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». - К., 2009. - 40 с. 11. Agriculture Support Policy [Electronic resource]. – Mode of access: http://ksow.pl/fileadmin/user_upload/ksow.pl/pliki/doc_KSOW/ksow_en.pdf. 12. Кирилов Ю.Є. Розвиток малих форм господарювання на селі в умовах глобалізації / Ю.Є. Кирилов, І.В. Осадчук// Економіка АПК. – 2010. -№ 7. – с.91-97. 13. Молдаван Л.В. Форми господарювання в аграрному секторі України в умовах глобалізації/ Л.В.Молдаван//Економіка АПК. -2010. – № 1. – С. 13-17.

Т.И. Олейник, Е.В. Ксенова. Формирование эффективной аграрной политики в условиях европейской интеграции Украины. В статье определены и проанализированы основы формирования эффективной аграрной политики в условиях европейской интеграции Украины. По результатам проведенных исследований авторами сделан вывод о необходимости трансформации отечественной аграрной политики

с учетом опыта европейской политики сельского развития на основе инструментов апробированных странами-членами ЕС.

Ключевые слова: аграрная политика, европейская интеграция, инструменты аграрной политики, приоритеты аграрной политики, государственная поддержка.

T.I. Oleynik, O.V. Ksonova. Formation of effective agrarian policy in the conditions of the European integration of Ukraine. The bases of formation of effective agrarian policy in the conditions of the European integration of Ukraine are defined and analyzed in the article. By the results of the conducted researches authors drew a conclusion about necessity of transformation of domestic agrarian policy considering the experience of the European policy of development of rural areas on the basis of the tools approved by the states-members of EU. For agrarian policy of Ukraine have to become priority the consolidated support by the society of stable development of rural territories, involvement of youth to the agrarian sphere, increase in investment appeal of branch for small, average and large investors.

The state policy of development of agrarian sector of Ukraine has to be focused on support of a national producer in foreign markets. Export incomes of agricultural production have to become a component of development of rural territories, the social sphere of the village increase in the income of a rural population.

Agrarian transformations in Ukraine need to be carried out taking into account national peculiarities and structure of granting agrarian subventions. It is necessary to keep and expand programs of preferential crediting of producers within "a yellow basket".

The key priority of agrarian policy of the country remains formation of a competitive producer of qualitative and competitive production.

Keywords: agrarian policy, European integration, instruments of agrarian policy, priorities of agrarian policy, state support.

Стаття надійшла до редакції 17.07.2016 р.